

BARÁTSÁG

Magyarország népei
kölcsonös megismerkedését szolgáló
havi folyóirat

Megjelenik minden hónap 15-én

Kiadó:

Filantróp Társaság

Budapest XI.,

Tas vezér utca 17. IV. 4.

A szerkesztőség vezetője:

Ember Mária

A kiadásért felel:

Mayer Éva

A szerkesztőség postacíme:

1519 Budapest, Pf. 452.

Telefonszáma:

165-5064 és 182-2548

Fogadóórak munkanapokon

délután 3 és 5 között

XI., Ulászló u. 18. fszt. 1.

ISSN 1218-0149

Egyes szám ára: 50 Ft

Előfizetési díjak:

negyedévre 150 Ft

félévre 300 Ft

egy évre 600 Ft

Előfizethető a Barátság

csckszámláján: 529-81340-0

OTP Budapest XI.,

Szent Gellért tér 3.

MNB szám: 218-98426

Terjeszti a szerkesztőség és az
EXTRA-HÍR

Nyomdai munkálatok:

Comp-Press Kft.

Felelős vezető:

Ibós Ferenc

ügyvezető igazgató

Címlapunkhoz:

Jakovits Máriaja Jakovits szamarán

Talán kevesen tudják, hogy az idén 85 éves *Jakovits József* az egyetlen európai rangú magyar szürrealista szobrász; élő nagyság. Az az ember, aki megteremtette saját utánozhatatlan mítikus világát, aki nem kapcsolódott semmiféle magyar szobrászi tradícióhoz, és akinek a mai napig követője sem igen akadt. Öntörvényű ember, s ráadásul lenyűgöző személyiség. Kimeríthetetlenek tűnő vitalitása, kamaszos lelkesedni tudása, humora, frissessége és nyitott gondolkodásmódja minden találkozásunkkor csodálatot és némi irigységet vált ki belőlem: mintha nem is hat évtized választana el minket egymástól...

Pedig nem kényeztette el a sors. Öntödei munkából önképzéssel lett szobrász, s 1945 legelején, 36 évesen minden komolyabb művészi előélet nélkül csöppent bele a leendő „európai iskolás” polgári művészek és filozófusok közé. A magyar avantgarddal, s főként a *Vajda Lajos* művészi örökségével való megismerkedés hatására *Jakovits* művészi látásmódja és világszemlélete gyökeresen átalakult: az 1945 és 1948 közötti mozgalmas éveket az egyéni hang keresése és stílári sokféleség jellemezte. Magyarországon elsőként ő alkotott absztrakt, függesztett drótplasztikát, áttört, üreges alakzatai pedig elsőként példázzák a honi szobrászatban egy újszerű plasztikai gondolkodás lehetőségét.

1948 után, mint annyi más, modern szellemű művész, *Jakovits* sem kapott több támogatást, sőt: kiállításai lehetőségei is megszűntek. Önmaga és egy szűk, értő, baráti közösség számára azonban folytatta szobrászi tevékenységét. Az ötvenes évek elejére stílusa egészen letisztult, kialakult a félreismerhetetlen *jakovitsi szimbólumtár*. Primitív népek művészetével rokonítható, totemisztikus plasztikai mágikus töltésűek, ősi bálványokat idéznek, folklorisztikus oszlopszobrai pedig a magyar népművészet formakincséből merítenek. A nemiséget kultikus szintre emelő, elementárisan erotikus szobrai teljesen egyedülállóak a hagyományosan szemérmes magyar szobrászatban. Harsány szókimondásával, humorával mindig is provokálni, indulatokat kelteni akart.

A címlapunkon bemutatott *Mária a szamarán* című szobra egy titkokat sejtető, talányos, vérbeli szürrealista mű; az ötvenes évek közepén készült szürrealista szobrainak egyike. A szobor különböző jelentéstartalmait csak a körbejárás során tárulnak fel, s a meghökkentő képzettársítások sokfélesége lenyűgözi a szemlélőt. Ami szemből tekintve mozgalmas körvonalú, üreges, absztrakt forma, az oldalnézetből domborodó hasú, ülő nőalak. Innen nézve a szamar teste is áttört, s negatív formája a nőalakéra felel.

Belefáradva kilátástalan helyzetébe, 1965-ben *Jakovits József* Amerikába emigrált – műterem és közösség reményében. Közösségre ugyan nem talált, de rábukkant a számára addig ismeretlen zsidó hagyományra, s dekoratív jellegű, geometrikus komponálású, *kalligrafikus művek* festésébe kezdett. Huszonkét éves, önkéntes száműzetése alatt a szakma itthon szinte teljesen kitörölte őt az emlékezetből. 1980-ban a hatvani Hatvany Lajos Múzeumban azonban megrendezték első önálló kiállítását, majd 1983-ban, 74 évesen részt vehetett élete első önálló *budapesti* kiállításán, a Magyar Nemzeti Galériában.

1987-ben hazaköltözött, de azóta sem tudott igazán visszailleszkedni az itthoni félhomályba. Művésze még mindig nem hat eleven erőként, mert hiába a kisebb kiállítások, a néhanapján megjelenő cikkek, s egyéb figyelmes gesztusok, mindmáig csak igen szűk kör ismeri és tiszteli.

Bátorfi Andrea

E LAPSZÁMUNK MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTA:

a Művelődési és Közoktatási Minisztérium
valamint

„A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekért” Alapítvány